

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Rev. Patr. Joannis Laurentii Berti, Ord. Eremit. S.
Augustini, Theologia Historico-Dogmatico-Scholastica,
Seu Libri, De Theologicis Disciplinis**

Berti, Giovanni Lorenzo

Monachii [u.a.], 1749

Caput XIII. De pœnis, quæ justa retributione Adæ inobedientiam
consecutæ sunt.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83642](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83642)

CAPUT XIII.

De poenis, quæ iusta retributione Adæ inobedientiam consecutæ sunt.

SUMMARIUM.

1. Præmittitur notandum generale.
2. Additur notandum speciale de morte.
3. Probatur, mortem esse pœnam peccati.
- à num. 4. Usque ad 10. Refutantur responsiones Socini.
- à num. 11. Usque ad 15. Solvuntur reliquæ objectiones.
16. Habetur notandum de ignorantia.
17. Ostenditur, ignorantiam pariter esse pœnam peccati.

18. & 19. Responderetur ad oppositionem.
- à num. 20. Usque ad 22. Annotantur aliqua de concupiscentia.
23. Asseritur, concupiscentiam esse pœnam peccati.
24. & 25. Responderetur ad contraria.
26. Agitur de pudore nuditatis.
27. & 28. Enervatur Phereponi argumentatio.
29. 30. & 31. Propugnatur una cum solutione contrariæ rationis, verè Deum Adamo, & Evæ tunicas pelliceas fecisse.

1.
De poenis
inobedientiæ
Adami.

ADAMI transgressionem innumeræ propemodum calamitates subsequuntur. Primo desertor factus æternæ vitæ, etiam æterna, nisi gratia liberasset, morte damnatus esset. Tum, cum posset antea quidquid vellet, nunc, sicut in ejus stirpe cognoscimus, cupiditatibus noxiis abripitur. Harum vero motus obscenos, atque ad turpes voluptates incitamenta non solum comitantur pudor & verecundia, quæ in probis honestisque juvat moderandæ libidini, sed etiam interitus libertatis, non quidem à necessitate, ut contendunt hæretici, sed à concupiscentia & lege peccati, quæ ad malum inclinat. Posteaquam enim facta est præcepti transgressio, confestim gratia Divina deferente de corporis nuditate confusus est, sensitque motum inobedientis carnis suæ tanquam reciprocā pœnam inobedientiæ suæ. Cœpit deinde lucem formidare Divinam, refugit in tenebras atque in devia, umbras appetens. Corpus quoque miseris, quas modo experimur, affectum est, fame, siti, exilio, agrorum sterilitate, alienatione & similitate ferarum, & necessitate moriendi. Videndus Augustinus de Civit. Dei lib. xii. cap. 15. de Peccatorum meritis & remiss. lib. i. cap. 3. & sequentibus, de Gen. contra Manich. ii. cap. 19. & de Gen. ad literam lib. vi. cap. 25. & lib. xi. cap. 39. De quatuor præsertim poenis hoc loco disputare proposui, de morte corporis, de ignorantia, de concupiscentia, & de pudore nuditatis.

DE MORTE.

2.
Quid Pelagianus & Sociniani de morte.

Et de morte quidem disquirendum est non tantum propter hæresim Pelagianorum negantium hanc pœnam esse peccati, verum etiam propter Socinia-

nos, quorum columen acutus & callidus Faustus cum Francisco Puccio Florentino anno 1577. congressum habuit contentiosum. In quo tergiversator ille ita hominem naturā mortalem fuisse contendit, ut suapte natura morti fuerit subiectus, nec in ipsa creatione donatus tali gratia, quā potuisset à morte perpetuo immunis servari. Hujus autem assertionis prima pars vera esse potest, & poterat eam Puccius salvo catholico dogmate declinare; non enim immortalitas primi hominis erat conditio naturæ, sed gratiæ Dei beneficium: & quod Faustus tanta ingenii alacritate, & ambiguitate verborum frequentissime inculcat, primi hominis corpus fuisse animale, dissolubile, & mortalitate affectum inspecta natura sua, poterat ultro concedi. Sed ita fuisse mortale, ut etiam fuerit morti subiectus, antequam Adam laberetur, atque, ut Socinus ait pag. 258. & 276. tom. 2. Bibliot. Fratrum Poloniæ, in sua creatione Divina gratia fuisse destitutum, nec conservationi ejus vitæ fuisse prospectum, sapit aperte antiquiorem hæresim Pelagianam.

Ut audaciam, qua Sociniani Divina testimonia solent contortis interpretationibus eludere, refellere quisque valeat, observandum est, quod cap. 9. præmonui cum Augustino lib. vi. de Gen. ad literam cap. 20. aliud esse non posse mori, aliud posse non mori; aliam immortalitatem, quæ est conditio naturæ solis incorporeis substantiis conveniens, aliam immortalitatem quæ est beneficium Conditoris, & potest etiam rei corporeæ concedi, si quotidianæ corruptionis reparetur supernaturali virtute defectus. Animadvertendum quoque discrimen esse inter *mortale*, *mortuum*, & *moriturum*. Mortale est enim quod potest mori; moriturum quod mori debet:

bet: mortuum quod jam vita caret. Potest autem corpus esse mortale, quamvis non moriturum, sicut hoc nostrum potest, ut ita dicam, esse agrotabile, quamvis non agrotaturum, inquit Augustinus in 1. de Peccatorum meritis cap. 5. Male ergo distinguit Socinus inter immortale & mortale, quod istud sit morti subiectum, illud nequaquam; quod enim morti subiectum est, non est mortale tantum, sed moriturum; quemadmodum quod est vulnerabile, potest quidem vulneribus perfodi, sed necesse non est, ut vulneretur reapse. Recte tamen quod morti subijcitur, appellatur mortale, ut infra.

3. **PROPOSITIO:** Mors est poena peccati; id est, poterat homo sibi mortem consciscere, ut fecit, sed non erat moriturus nisi peccasset.

Definita est hæc veritas à Synodo Palestina, ut S. Pater refert de Gestis Pelagii cap. 3. à Carthaginensi V. & Tridentina sess. v. can. 1. At Adversarii, cum quibus congregimur, nullam Sanctorum Conciliorum, ac Patrum rationem habent. Eos itaque ex sacris literis refellere institimus. Genes. enim 11. 17. ita Dominus Adamum allocutus est: *De ligno autem scientie boni & mali ne comedas: In quacunque die comederis ex eo, morte morieris.* Legunt Hebraei *מָוֶת מָוֶת* moriendo

morieris, id est, erit tibi mors inevitabilis, & eris obnoxius morti certo superventura: quam significationem ineffe istiusmodi reduplicationi constat ex Gen. xxxvii. 33. Exodi 19. 12. 3. Regum 11. 37. Vertit hunc locum Targum, *Eris reus mortis*: Symmachus, & Hieronymus, *Mortalis eris*: Vatablus, *Morti eris obnoxius*: Robertus Stephanus, Pagninus, Arias Montanus, Antiquior Itala, *moriendo morieris*: Fagius, *tunc incipies esse mortalis*: Græci, *ὄντος ὄντος*, *eris mortalis*: Omnium ergo consensione Hebræorum, Latinorum, Græcorum, Syrorum cum primum Adam peccavit, sese ostrinxit moriendi necessitate, & antea poterat non mori. Mors ista, cui homo prævaricator se subiecit, non solum certitudinem, sed etiam vehementiam quamdam habere ex memorata hebraici sermonis phrasi certo certius colligitur, & pro utraque morte animæ, & corporis verba Geneleos apposite explicantur ab Augustino lib. xiii. de Civit. Dei cap. 12. Esse quoque accipiendā de morte corporis, imo de ista principaliter, ex ipsa scriptura, & ex ratione manife-

stissime evincitur. Enimvero Deus hominem puniens dixit, *Terra es, & in terram ibis*, quod nisi de morte corporis, quomodo intelligi possit, ignoro, inquit idem Augustinus in primo de Peccatorum meritis cap. 3. Ratio autem satis aperta hæc est, quoniam in citato Genesis textu Deus poenam comminatur, & mors animæ est ipsa culpa, per quam convertens se ad commutabile bonum libere à Deo recedit. Non ergo de morte animæ sola accipiendus est locus Genesis, alias sola culpa, non poena esset à Deo prænunciata: & verborum illorum, *Quocunque die comederis, morte morieris*, sensus foret non satis aptus, *Cum peccabis, peccabis*. Atque hæc etiam communi sensu probantur, Hebræorum quoque, ut constat ex Sixto Senensi lib. v. Bibl. Sanctæ a. 43. & 52. nec non Buxtorfio in Append. ad dissert. 2. Hujus argumentationis summa est: Ex versu 17. secundi capitis Genesis liquet Adam mortalem factum esse, id est morti subiectum, atque interitu lata lege superventuro rediturum in pulverem, quoniam mandatum de non comedendo ligni vetiti fructu transgressus est. Non esset ergo morti obnoxius, nec moriturus, si præcepto Domini obtemperasset.

Excipit hæc Socinus respondens 4. Deum, postquam homo lapsus fuit, perspicue declarasse quid per mortem Gen. 11. v. 17. intellexisset. Ait enim: *Quia audisti vocem uxoris tue & comidisti de ligno, ex quo præceperam tibi, ne comederes, maledicta terra in opere tuo: in laboribus comedes ex ea cunctis diebus vitæ tuæ. Spinas & tribulos germinabit tibi, & comedes herbam terræ. In sudore vultus tui vesceris panem tuum, donec revertaris in terram de qua sumptus es, quia pulvis es, & in pulverem reverteris.* Gen. 111. 17. 18. 19. Vides mortis, non tanquam poenæ mentionem fieri, sed tanquam termini, ad quem ipsa poena duratura sit, nec infligi mortem à Deo, nec tanquam aliquid pristinae hominis naturæ contrarium, vel dissimile commemorari; sed solum declarari hominem subiectum morti, tanquam rei, quæ ipsius hominis naturæ, & materiæ ex qua constabat, propria esset, eique valde consentanea. Addit Socinus: Cum moriturum aliquem pronunciamus, cum ut mortem caveat monemus, cum mortis reum esse affirmamus, cum mortem alicui minitamus, & similia innumera quotidie dicimus, nunquam de morte ipsa naturali loquimur, sed vel de violenta, aut quæ nobis

4. Exceptio Socini.

bis immatura videtur, vel de infelici vita verba facimus; atque hoc sensu verba Genesis esse explicanda.

5.
Refutatio.

Sed hæc nullius sunt momenti; excurrit enim Socinus de secundo ad tertium caput Geneseos. In cap. 11. versu 17. Deum mortem minitari, aperte probatum est. Socinus ipse pag. 260. fatetur ex hebraici sermonis proprietate illa verba, *morte morieris*, significare, *certissime morieris*, sive incurres in necessitatem moriendi, ut annotatum in Bibliis Roberti Stephani; & hominem ante lapsum, quamvis natura mortalis esset, non tamen obnoxium morti penitus & necessario. Ergo necessitas moriendi poena est. Etiam sterilitatem terræ & reliqua cap. 3. commemorata poenam esse, imo mortis præludia, aut etiam mortem defluentem, & sensim dissolventem corpora, donec in pulverem revertatur, puto neminem diffiteri. Abit etiam homo in cineres, & materiæ, ex qua constat, consentanea est dissolutio; non enim erat homo immortalis naturâ, sed gratiâ; ideoque nullus negat redire hominem in pulverem, quia de pulvere sumptus est. Sed contra naturæ defectum plantavit Dominus in medio Paradisi lignum vitæ tribuens *stabilitatem contra vetustatem*, ut Augustinus ait, & ostendimus cap. 1x. Quod ergo tam salubri ac mirabili cibo homo privatus sit, debetur merito transgressionis; & ideo naturalis conditio appellari non potest. Nam ut ipsius Socini exemplo utar, violentam mortem, & illatam sublatō alimento, nemo unus dixerit naturalem. Illud vero quod ait hanc solam mortem, quam immaturam & violentam appellamus, infligi propter peccatum, non mortem absolute, quæcunque ea demum sit, ipsi Scripturæ verbis apertissime refutatur. Non enim Adamo dictum est, quacunque die comederis, morieris aut veneno, aut laqueo, aut ferro, sed *morte morieris*, id est, certissime morieris; nec illius genere mortis, violentæ scilicet, legimus Adamum fuisse interemptum. Violentum quippe dicere consuevimus, quod ab exteriori causâ vim patitur. Si autem violentum appellas quidquid est contra inclinationem naturæ; do utramque manum, & mortem violentam esse profiteor. Verum quis, nisi omnino desipiat, affirmabit esse naturale quod naturæ inclinationi adversatur? Nunc sane cum mortem prænunciamus & lamentamur, loquimur sæpenumero de morte violenta, vel immatura; sed posteaquam incurrit homo in necessitatem

moriendi: quâ postâ sit poena actualis peccati mortis acceleratio vel turpitudō, quemadmodum facta est poena originalis culpæ ipsa necessitas moriendi.

6.
Secundum pro Catholico Dogmate argumentum sit: Sap. 1. 13. legitur: *Probatur 2. Deus mortem non fecit; & cap. 11. 23. Quoniam creavit Deus hominem inextremabilem, & ad imaginem similitudinis suæ fecit illum. Invidia autem Diaboli mors introivit in orbem terrarum.* At si homo conditione naturæ morti esset obnoxius, non regnaret mors propter dæmonis invidentiam, nec Deus hominem creasset *inextremabilem*. Igitur homo non est morti naturaliter subiectus.

7.
Reponit Adversarius primo, Sapientia librum ad confirmanda nostræ Religiōis decreta nullam vim & auctoritatem habere. Deinde ait, mortis nomine, non illam significari quæ est naturalis, & omnibus communis conditio, sed immaturam, miseram, & violentam. In primo enim cap. v. 12. Auctor hominem hortatur ad evitandam mortem; & mors quæ omnibus dominatur vitari non potest. Manifeste, inquit, idem ostendunt verba postremi versus: *Impii autem manibus & verbis accerserunt illam.* Sequenti autem capite ait duntaxat, impiorum Diabolum imitantium proprium esse alicui perditionem & mortem machinari, quemadmodum ille homicida fuit ab initio. Ac de impiis mortem alteri inferri conantibus scriptorem loqui manifestum est ex verbis sequentibus: *Imitantur autem illum, qui sunt ex parte illius.*

8.
Verum & hæc levissima sunt. Sacrorum librorum Canonem non privatorum hominum iudicium, sed universalis Ecclesia debet definire. Sapientia liber in Divinorum voluminum serie tertii Carthaginensis Concilii, Romanorum Pontificum Innocentii & Gelasii, Tridentinæ Synodi notissimis decretis, & Patrum testimonio censetur; eumque laudarunt *etiam temporibus proximi Apostolorum egregii Tractatores*, ait S. Augustinus de Prædest. SS. cap. 14. Videant nunc Sociniani, qui nollent calliditatis insimulari, quanta vafritie Faustus apertissima Divinorum librorum verba contorqueat. Concedo Auctorem loqui de morte violenta, & adversus impios, qui illam proximo machinantur. Peto autem, quo sensu creavit Deus hominem *inextremabilem*? Quoniam creavit illum integrum & incorruptum, ac propterea sui similem, inquit pag. 161. *in animi incorruptione*, quam significat vocabulum græcum

cum ἀσθαρσία. ait pag. 328. Veruntamen si Auctor scribit adversus eos, qui morte turpissima corporis inimicos afficiunt, & Diabolum imitantur, per quem mors violenta introivit in mundum, occiditque hominem creatum à Deo integrum & incorruptum; quis non videt hominem etiam in corpore à Deo *inexterminabilem* conditum esse? Græcum autem vocabulum non solius animi integritatem, sed immortalitatem quoque absolute significat. *Ἀσθαρσία non minus pro integritate, quam pro immortalitate usurpatur*, ait, ægre licet, ipse Socinus. Immortalite ergo, non minus, ac integritate animi Deus hominem exornaverat. Cap. I. v. 12. ubi legitur, *Nolite zelare mortem*, monemur, ne illam quasi summo studio arcesamus, puta vino, veneri, & vitiis reliquis indulgentes. Sunt enim *ἐκρωται* *vehementer studiosi*. Et recte; quæ enim invidiâ Diaboli, ac inobedienciâ primi hominis introivit in mundum, peccati stimulo celerat & accersitur. Versu sequentis cap. ultimo habent Græci pro, *imitantur illum*, *περιμιμνήσκοντες αὐτὸν* *irritant illum*, id est, mortem, quæ invidiâ Diaboli seducto Adam communis est, impii advocant & attrahunt. Itaque Socinus *sequitur semper ancipitem sensum, statum quæstionis turbare nititur, & frustra laborat in inveniendâ alia morte, cujus auctor fuerit Deus, ante eam, quæ intravit per peccatum, cujus peribebetur auctor Diabolus*: inquit non male in defensione argumentorum suorum Franc. Puccius.

9. Confirmatio. Præterea ad Rom. VIII. 10. scribit Apostolus: *Corpus quidem mortuum est propter peccatum*. Recte de his Augustinus lib. 1. de Peccatorum meritis cap. 4. *Puto quod non expositorum, sed tantum lectorum opus habet tam clara, & aperta sententia. Corpus, inquit, mortuum est, non propter fragilitatem terrenam, quia de terræ pulvere factum est, sed propter peccatum: quid amplius quaerimus? Nec est cur aliquis objiciat Augustinum ibidem asserere corpus Adæ fuisse ante peccatum mortale; ut enim superius diximus, mortale appellat quatenus mori poterat, non mortale, quasi obnoxium morti; & mortale distinguit à morituro: Sed & illud corpus (inquit) jam erat mortale, quam mortalitatem fuerat absumptura mutatio in æternam incorruptionem, si in homine justitia, id est, obedientia permaneret: sed ipsum mortale non est factum mortuum, nisi propter peccatum. Sive mortale erat quia poterat mori, immortale, quia po-*
R. P. Berti Theol. Tom. II.

terat non mori; ut non uno in loco explicavimus.

Idem Apostolus ad Rom. v. 12. *Per unum hominem* (inquit) *peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors*. Hæc verba, quatenus originale peccatum diserte probant ab interpretamentis Pelagianorum, & à cavillis Erasmi, & Joannis Phereponi libro proximo vindicabimus. Sufficit nunc animadvertere, quod sola lectione satis patet, mortem peccati stipendium esse. In Epistola pariter ad Corinth. 1. cap. xv. 21. scribit Paulus: *Per hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum. Et sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes vivificabuntur*. Non potest explicari Apostolus de sola morte animæ, cum & peccatum à morte distinguat tanquam effectum à causa, & sermonem instituat de corporis resurrectione. *Hanc illi mortem non corporis, sed animæ intelligi volunt, quasi aliud dictum sit ad Corinthios, Per hominem mors, ubi omnino animæ mortem accipere non sinuntur, quia de resurrectione corporis agebatur, quæ morti corporis est contraria*, ait Augustinus lib. 1. de Peccator. meritis cap. VIII. Itaque mors corporis per Adæ culpam in mundum ingressa est.

Occurrit Socinus Apostolum non esse de morte naturali ullatenus accipientem. Primo quia Apostolus eodem loco appellat corpus Adami animale, dicens: *Seminatur corpus animale, surget corpus spiritale*. Atque ut demonstret corpus animale esse, versu 45. asserit verba Genesis 11. 7. *Factus est primus homo in animam viventem*: quæ proculdubio de corpore Adæ innocentis dicta sunt. *Animale* autem corpus quale sit, jam Paulus explicaverat, nempe vile, corruptibile, infirmum. Ergo antequam peccaret, corpus vile corruptibile, infirmum habuit primus homo. Deinde subjicit Apostolus corpus hoc nostrum destruendum esse, quod terreni sumus, ut immortalitate donemur, quemadmodum semen non vivificatur, nisi prius moriatur. Atqui erat *primus homo de terra terrenus*, teste ipsomet Apostolo ibidem v. 47. Destruendum itaque erat illius corpus, etiam si non peccasset. Ulterius Apostolus opponit corpori animali, quod generatur ex Adam, corpus spiritale, quod vivificatur per Christum. Istud erit immortale & incorruptibile. Erat ergo illud natura sua morti, & corruptioni subjectum.

Hæc ejusdem cum præcedentibus farinae sunt. *Animale est hoc corpus sicut*
Uu pri-

10.
Roboratio.

11.
Instantia Socini.

12.
Solutio.

primi hominis fuit, sed hoc jam in ipso animalis genere est multo deterius; habet enim necessitatem moriendi, quam illud non habuit: inquit Augustinus lib. vi. de Gen. ad lit. cap. 26. Itaque corpus Adami erat animale, quia poterat mori, & etiam ante lapsum utebatur escis ad reparationem calidi, & humidi, unde animalis vita pendet. Sed ligno vitæ à mortis necessitate prohibebatur, atque in juventutis flore detinebatur: Et ideo non spiritale, sed animale fuisse non dubium est; nequaquam tamen moriturum, nisi in Dei prædicentis, minantisque sententiam delinquendo corruiſſet: ait idem Augustinus lib. xi. de Civit. Dei cap. 23. Destruendum est hoc corpus corruptibile, ut resurgat in gloria. propterea quod induimus imaginem terreni hominis propagatione, & prævaricatione mortis, quam nobis intulit generatio: & corpus, ut idem Apostolus ait, mortuum est propter peccatum; ideoque instar seminis emori debet, ut reviviscat. Quoniam vero resurget, ut mori omnino deinceps non possit; erit spiritale etiam per oppositionem ad Corpus Adami, quod mori poterat. Hæc adversus Socinum, qui ut aliorum hæreticorum, etiam Pelagii malitiam callide arguteque superavit.

13.
Argumenta
Pelagii.

Restat, ut veteratoris hujus, id est Pelagii, argumenta refutentur, quæ ex Scripturis æque, & ex ratione petuntur. Ex illis objici potest, quod eadem die, qua Adam comedit de ligno scientiæ, quantum ad corpus attinet, non est mortuus, sed annos vixit triginta & nongentos. Itaque ea verba, Quacunque die comederis, morieris, animæ, non corporis interitum minitabantur. Apostolus quoque dum ait, Sicut enim in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes vivificabuntur, haud recte de morte corporis exponitur; quandoquidem non omnes per Christum vivificantur, ideoque nec omnes in Adam moriuntur. At morti corporis unusquisque subicitur. Ergo de hac morte Paulus non loquitur. Hanc mortem naturalem esse etiam ratio commonstrat, primo quoniam pugnantibus elementis humanum corpus constructum fuit: & quod talibus constat, tendit naturaliter in corruptionem: posthac poterat obrui Adam molis alicujus subversione, percuti fulmine, mergi aquis, aut alio inopinato eventu interire. Sunt hæc per vulgatæ Pelagianorum captiunculæ.

14.
Solutio I.

Ad primum respondeo Gen. 11. 17. in comminatione & prohibitione Domini

proprie utramque mortem intelligi, eam nempe, quæ naturalis vitæ privatio est ob animæ divulsionem à corpore, & hanc maxime & principaliter, & eam quæ est spiritualis vitæ privatio ob animæ à Deo per peccatum separationem; & hanc utique Adæ ipso transgressionis die contigisse. Legendus Gregorius Papa Epistola prima ac tricesima libri sexti. Attamen etiam mors corporis coepit eodem momento in hominem debacchani: primo ob necessitatem moriendi; deinde ob frigus, astum, lassitudinem, & quotidianæ corruptionis defectum, qui nihil est aliud, quam quædam prolixitas mortis, ut idem Gregorius scribit Hom. 37. in Evangelia, necnon Augustinus de peccatorum meritis cap. 16. Priori sensu etiam in humanis judiciis, postquam in reum pronunciata sententia est, & is in carcerem adducitur, jam in mortuis extinctisque degit, inquit hom. 17. in Gen. Jo. Chrysostomus, & Apostolus ad Rom. 5. 12. in omnes homines mors pertransiit. Posteriori autem sensu metonymice idem est mors, ac id, quod trahit ad mortem: quo sensu Exodi x. 17. ait Pharaon, auferat à me mortem istam. Sunt denique, qui ea verba in quacunque die referenda putant ad comedere, non ad morieris: & qui diem pro mille annis interpretantur, quorum annorum summam primus homo non attigit.

Secundum argumentum nullius est roboris. Verborum enim Apostoli, ut Augustinus ait lib. xi. de Civ. Dei cap. 23. sensus est, quod sicut nemo corpore animali, nisi in Adam moritur, ita nemo corpore spiritali, nisi in Christo vivificatur. Præterea quemadmodum S. Pater observat tum hoc loco, tum in 1. de Peccatorum meritis cap. 8. non agebatur ab Apostolo de justitia quæ contrariatur peccato, sed de corporis resurrectione, quæ contraria est corporis morti: idque extra controversiam omnem evincunt proxima verba: Per hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum. Atqui licet plurimi sint constituti vita justitiæ, omnes tamen mortui corporaliter resurget, ut eodem loco Apostolus contestatur. Sunt ergo omnes per Adam, in quo singuli peccaverunt, morti corporis ob illius prævaricationem addicti. Ad priorem ratiocinationem responsum dedimus cap. xi. allato exemplo vestimentorum, calceamentorumque, quæ in deserto plurium annorum spatio non sunt obtrita, atque Henochi, & Eliæ, quorum corpora nondum senectute contabuerunt.

Ita

15.
Solutio 2.

Ita metuendum non erat, ut Adam habens de ligno vitæ stabilitatem *senectute gravaretur*, & paulatim veterascendo perveniret ad mortem. Pari jure de impendentibus periculis est discurrendum. Ut enim per interiorē gratiam, nullis agitabatur *perturbationibus animi*, ita per gratiam externæ protectionis nullis corporum *ladebatur incommodis*. Legendus Augustinus lib. xiv. de Civ. Dei cap. 10. Sed de corporis morte satis.

DE IGNORANTIA.

16.
De poena
ignorantiæ.

Plenitudinem scientiæ, & clarissimam summi veri revelationem, quæ futura erat merces perseverantiæ, utique homo in prima conditione non habuit. Illuminatus tamen fuit, ut bene ac sapienter vivere posset, & Deo per liberum arbitrium adharere, ea prorsus ratione, qua de Angelorum mente dictum est lib. x. cap. 19. Quare non poterat homo decipi, & errare invitus, nec *Diabolus eum cepisset, nisi jam ille sibi placere cepisset*, inquit Augustinus xiv. de Civ. Dei cap. 13. Nunc plura à nobis ignorari etiam eorum, quæ ad nos spectant, experientia compertum est. Hanc ignorantem naturalem esse, non poenam peccati, audebant asserere Pelagiani, apud S. Patrem lib. de Dono Persev. cap. xi. & in i. de Peccatorum meritis cap. 36.

17.
Propositio.

PROPOSITIO. Ignorantia & difficultas, quam patitur omnis homo ab exordio nativitatis suæ, & qua approbat falsa pro veris, ut erret invitus, non est natura instituti hominis, sed poena damnati.

Probat
ignorantiam
esse poenam
damnati.

Ita Augustinus citato loco, & in i. de lib. arbitrio cap. 18. in i. Retractat. cap. 9. in vi. adversus Julianum cap. 16. & in Enchiridio cap. 24. Cujus argumenta sunt: quia ignorare est malum, per quod à nescientibus innumera perpetrantur mala, & ejus causa animalis homo non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei. At malum nequit esse naturalis conditio, sed est poena peccati. Itaque ignorantia, & difficultas, sine quibus nullus hominum nascitur, suppelicia sunt, non primordia naturæ. Rursus quia sanat Gratia Christi vulnera propter peccatum inflicta, & ignorantia minuitur veritate magis magisque lucente, concupiscentia vero animi charitate magis magisque fervente: & ideo Pelagiani gratiæ Christi necessitatem negabant, propterea quod fateri volebant utramque, ignorantiam, & concupiscentiam, poenam esse peccati. At gratia.

R. P. Berti Theol. Tom. II.

tia Christi deputanda est tam superna mentis illuminatio, quam inspiratio sanctæ dilectionis: Igitur ignoratio, quæ per hanc illuminationem dispellitur, vulnus nunc est, priorisque damnationis effectus. Ignorantia (inquit S. Pater lib. 11. de Dono Persev. cap. 17.) Ignorantia igitur & infirmitas vitia sunt, quæ impediunt voluntatem, ne moveatur ad faciendum opus bonum, vel ab opere malo abstinendum. Ut autem innotescat quod latebat, & suave fiat quod non delectabat, gratia Dei est, quæ hominum adjuvat voluntates. Vide Christianum Lupum cap. 1. de Opin. Probab. & Card. Norisium in Respons. ad Append. scrup. Anonymi. Accedit depromptum à ratione argumentum: quippe Adam conditus est cum tali potestate, qua bestiis terræ, & cæteris animalibus dominaretur; atque his nomen dedit, eoque, ut ex Hebræorum lingua colligitur, deprehenditur natura singulorum. Illam itaque perfecte noverat. At nunc qualem hominem adinvenies, qui, nisi longo studio sese maceraverit, possit vel domesticorum animalium proprietates dignoscere, easque simplici vocabulo designare? Sunt ergo revera animæ duo ista pœnalia, ignorantia, & difficultas, Lib. 111. de lib. arb. cap. 18.

Oppones: Adam & Eva à serpente seducti sunt: Ergo priusquam laberentur, ignorarunt dolos in seductoris interrogatione latentes.

18.
Objectio.

Respondetur, Evam à supplantatore fuisse in fraudem deductam, posteaquā divinitatem singulari animi insolentia affectavit: eam enim aucupaturus hostis versutus, & artificio eruditus, illicere ad sapientiæ fastigium curavit; atque ita jam arrogantem & inflatam elusit, *Quando his verbis crederet mulier à bona atque utili re divinitus se fuisse prohibitos, nisi jam inesset menti amor propriæ potestatis, & quædam de se superba præsumptio, quæ per illam tentationem fuerat convincenda & humilianda?* Hæc Augustinus libro xi. de Gen. ad literam cap. 30. num. 39. Et xiv. de Civ. Dei cap. 13. *Illud itaque malum, quo cum sibi homo placet, tanquam & ipse sit lumen, avertitur ab eo lumine, quod ei se placet, & ipse sit lumen; illud, inquam, malum præcesserat in abdito, ut sequeretur hoc malum, quod perpetratum est in aperto. Verum est enim quod scriptum est, Ante ruinam exaltatur cor, & ante gloriam humiliatur.* Prov. xvi. 18.

Solutio.

Potest idem affirmari de Adam, nisi majoris asserere, hunc non fuisse deceptum, sed

19.

Notandum.

Uu 2

sed

sed peccasse sociali quadam necessitudine, ut Augustinus explicat memorato libro cap. xi. exemplo Aaron, & Salomonis. Quorum alter populo, ut Idolum aureum conflaret, *non consensit inductus, sed cessit obstrictus*: alter vero, quamquam non crederet Deorum simulacra esse colenda, fuit tamen blanditiis femineis ad sacrilegia compulsus. Atque in hanc rem profert S. Pater testimonium Apostoli scribentis in 1. ad Tim. cap. 11. v. 14. *Et Adam non est seductus, mulier autem seducta in prævicatione fuit*. Hoc tamen Apostolicum testimonium ita quidam interpretantur, quod Adam non fuerit deceptus à serpente. Hortatur enim Paulus mulieres, *ut in silentio discant cum omni subiectione*, ac jubet, ne docere permittantur: cujus monitionis ac præcepti duplicem causam affert, dignitatis viri, qui primus formatus est; & imbecillitatis mulieris, quam serpens, ut infirmiore, circumvenit. Quamquam vero Augustinus Adamum à serpente negat supplantatum; nihilominus laqueo erroris implicatum asserit, & eum *sefellit quomodo fuerat iudicandum*, forte quod veniale crederet ab uxore commissum, inquit S. Doctor in eodem illo loco. Hujus erroris fontem in exitu præcedentis capitis demonstravimus.

DE CONUPISCENTIA.

20.
De poena
concupi-
scentiæ.

Concupiscere, si vim attendas grammaticalem, idem est, ac *velle*, *appetere*, *cupere*; & definiri potest concupiscentia bonarum æque & malarum rerum appetitus. Hinc in utramque partem, non solum Latini scriptores vocem hanc usurparunt, inter quos Cicero usitata phrasi ait cum perniciosum aliquid, tum res magnas & maxime expetendas *concupisci*; verum etiam Auctores sacri; inter quos Psalmista bono utique sensu ait: *Concupiscit anima mea in atria Domini*; Jacobus contra, *Concupiscentia cum conceperit, parit peccatum*. Atque tam de rerum spiritualium, quam sensibilibus desideratione vocabulum istud *concupiscentia* adinvenitur prolatum. Sed nunc de ea agimus *concupiscentia*, qua caro *concupiscit adversus spiritum*, inquit Augustinus lib. vi. contra Julianum cap. 18. & quæ est generale vocabulum omnis cupiditatis: *Est enim libido ulciscendi, quæ ira dicitur, est libido habendi pecuniam, quæ avaritia, est libido quomodocunque vincendi, quæ pervicacia, est libido gloriandi, quæ jactantia nuncupatur*, auctore eodem Augustino

xiv. de Civit. Dei cap. 15. Proximo tamen capite docet concupiscentiam peculiari ratione appellari, non quamcunque libidinem, sed illam, *qua obscena partes corporis excitantur*.

Nequit ulla concupiscentia reperiri sine anima; *nam concupiscere viventis, & sentientis animæ est*. Non est tamen concupiscentia ipse animæ sensus, sed illud, quod nos habere sentimus; *sicut in passionibus corporis non sensus est morbus, sed ille sensus est, quo nos morbum habere sentimus*: Verba Augustini sunt lib. vi. contra Julianum cap. 14. & 18. In unoquoque autem animi sensu distinguenda est sentiendi vivacitas, utilitas, necessitas, & libido. *Vivacitas sentiendi est, quæ magis alius, alius minus in ipsis corporalibus rebus pro earum modo, atque natura quod verum est percipit, atque id à falso magis, minusve discernit. Utilitas sentiendi est, per quam corpori vitæque, quam gerimus, ad aliquid approbandum, vel improbandum, sumendum, vel rejiciendum, appetendum, vitandumque consulimus. Necessitas sentiendi est, quando sensibus nostris etiam quæ nolumus ingeruntur. Libido autem sentiendi est, quæ nos ad sentiendum sive concupiscentes mente, sive repugnantes, appetitu carnalis voluptatis impellit*. Hæc est concupiscentia, de qua agimus. Julianus ista quatuor invicem confundebat, sed distinguenda esse demonstrat S. Pater lib. iv. cap. 14. allatis sensuum omnium experimentis. Inter quæ ingeniose observat etiam Virgilium nulla imbutum fide, divinaque scientia inter famem unde oritur edendi necessitas, & libidinem sive intemperantem appetitum epularum posuisse discrimen; dum enarrans frugalem Aenææ ac sociorum refectionem post naufragii pericula, in viii. Aen. libro ait:

Postquam exempta fames epulis, mensæque remotæ.

De regio autem, splendidoque convivio, quo ab Evandro postmodum fuerunt excepti, inquit Poeta:

Postquam exempta fames, & amor compressus edendi.

Ex quibus constat concupiscentiam non esse appetitum sensitivum aut rationalem duntaxat, sed appetitum ipsum inordinatum & reluctantem, sive impetum animi, aut sensus ad turpia & immoderata trahentem. *Motibus igitur suis anima, quos habet secundum spiritum, adversatur aliis motibus suis, quos habet secundum carnem: & rursus motibus suis, quos habet secundum carnem, adver-*

21.
Notandum
i. de
concupi-
scentia.

adversatur aliis motibus suis, quos habet secundam spiritum; & ideo dicitur: Caro concupiscit adversus spiritum, & spiritus adversus carnem: ait Augustinus lib. VI. adversus Julianum cap. 14. num. 41.

22. *Notandum.* Ipse tamen motus non est concupiscentia, sed actus ejus; quemadmodum exponit S. P. eodem lib. cap. 19. Quare concupiscentia est prava illa affectio, unde istiusmodi inordinatus motus exoritur. Hinc è Schola nonnulli, quibus consentiunt ex nostris Thomas de Argentina, & Gregorius Ariminensis in distinctionem libri 11. tricesimam appellarunt concupiscentiam sensu non malo morbidam qualitatem. Est autem morbidum, quod tabe confectum est, & vim habet morbi inferendi, ut morbida pecus, morbidus aer: quod nomen morbidæ qualitatis eatenus approbamus, quatenus significatur qualitatis nomine, animi aut corporis habitudo; quæ talis esse potest, etiam carentiâ prioris temperamenti, uti malam qualitatem dicimus languorem infirmitatis. Nam S. P. Augustinus lib. 1. de Nuptiis cap. 25. de concupiscentia scribit, *Affectio est quedam mala qualitatis, sicut languor.* Atque manifestius XI. de Gen. ad lit. cap. 32. appellat concupiscentiam eodem vocabulo, *morbidam, & mortiferam qualitatem.* Certum est autem, hanc non esse malam substantiam à principio malo productam in homine, ut S. Pater adversus Manichæos non uno in loco demonstrat; quoniam malum nihil est aliud, quam sola à bono deficientia. Importat vero concupiscentia aliquid positivum, videlicet, esse impetum, motumque animi, aut sensus; & aliquid privativum, nempe esse motum non rectum & moderatum. Atque ita facile percipitur quomodo, etsi non est substantia, aut qualitas positiva, inficit, titillat, & inclinât ad malum: quia ut moveat & afficiat habet à vivacitate & natura sensus vel animi, ut afficiat moveatque inhoneste, id nanciscitur à vitio, & privatione ordinis inter carnem & spiritum; quemadmodum ut claudus currat, officium est animalis; sed ne recte incedat, fit læsione atque imbecillitate membrorum. Quamobrem nisi homo infirmus esset, sed inferior pars obtemperaret rationi; nullus impetus animi, aut sensuum foret idem ille, quem libidinem & concupiscentiam promiscue appellamus: habuisset enim homo obedientiam inferiorum membrorum, quam sua inobedientia perdidit. Legendus Augustinus lib. XIV. de Civ. Dei cap. 24.

PROPOSITIO: Concupiscentia vitium est inseminatum persuasionem Diaboli, naturæ vulnus, & pœna peccati.

Ita definit Tridentinum Concilium sess. v. can. 5. & probatur I. Joannes cap. 2. v. 16. ad Parthos hæc scribit: *Omne quod est in mundo concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ, quæ non est ex patre, sed ex mundo est. Et mundus transit, & concupiscentia ejus.* Apostolus autem ad Romanos cap. VII. v. 23. *Video, inquit, aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati, quæ est in membris meis.* Et ad Gallatas v. 17. *Caro enim concupiscit adversus spiritum, & spiritus adversus carnem: hæc enim sibi invicem adversantur, ut non quæcunque vultis, illa faciatis.* Jacobus etiam cap. 1. v. 14. scribit: *Unusquisque vero tentatur à concupiscentia sua abstractus & illectus.* Deinde concupiscentia cum conceperit parit peccatum. Ex quibus S. Pater hæc argumenta adversus Pelagianos vibrat. Primo concupiscentia, quam Joannes affirmat à Patre non esse, & cui nos admonet, ut resistamus; non est natura instituti hominis, sed pœna damnati; munera quippe Dei debemus custodire ac diligere, nec naturam, quæ bona est, execrari possumus & odisse: *Quomodo autem Joanni Apostolo obtemperamus, si concupiscentiam carnis diligimus? Respondebis, Non est ipsa, quam laudo. Et quæ illa est, quam Joannes dixit à Patre non esse? Luxuria, inquires. Sed luxuriosi non erimus, nisi istam, quam laudas, concupiscentiam diligamus. Ac per hoc nolite diligere carnis concupiscentiam, cum dicebat, luxuriosos nos esse volebat. Ab hac igitur abs te laudata concupiscentia diligenda prohibemur, quando à luxuria prohibemur: hæc autem, quam diligere prohibemur, non est à Patre. Hæc igitur concupiscentia, quam laudas, non est à Patre.* Aug. lib. XVII. contra Julianum cap. 13. num. 64. Deinde liquet ex Apostolo concupiscentiam cum castitate pugnare: & unum bonum cum altero minime pugnat. At castitatem bonam esse demonstrant sacræ literæ, quæ nos ad eam conservandam hortantur. Oportet ergo, ut carnis concupiscentia sit mala, & homini adhærens ob vitium, non ob naturalem conditionem. *Duo enim bona, quæ à Patre sunt inter se pugnare non possunt; pugnant autem inter se continentia, & concupiscentia: quid bonum à Patre magis esse velis, responde:*

Uu 3

lequi-

sequitur è vestigio Augustinus. Præterea ex præmissis Scripturarum Divinarum testimoniis constat concupiscentiam ad peccatum nos inclinare, eaque, nisi Christi gratia succurrat, arbitrium hominis lege peccati quasi mancipium Diaboli captivari. Sed quod ad peccatum allicit & prolestat, est naturâ suâ malum & poena; malum itaque, & peccati poena est concupiscentia, seu pugnax & lacertosa libido. *Quis autem ita sit imprudens atque impudens, ita procax, pertinax, pervicax, ita postremo insanus & demens, qui cum peccata mala esse fateatur, neget esse malum concupiscentiam peccatorum, etiamsi adversus eam concupiscente spiritu peccata concipere ac parere non sinatur?* Lib. vi. ejusdem adversus Julianum argumenta S. Pater jaculat, quæ operose constringunt eruditi Ordinis Theologi, Norisius in Vindiciis cap. 3. §. 2. Fulgentius Bellelli lib. 3. cap. 14. 15. & 16. Aurelius Piette de peccato Originali Quæst. 6. aliique complures.

24. *Objectiones.* Et si permulta à Pelagianis objectabantur, possunt tamen omnia ad hæc revocari. Principio, concupiscentiam ad prolis generationem inditam esse ex eo colligitur, quod illa etiam pecudes illiciuntur; in quibus nulla culpa esse potest. Deinde stante etiam integritate naturæ fuisset filiorum propagatio: igitur & concupiscentia. Tum: Si hæc mala sit, damnandæ erunt nuptiæ, quarum officium nonnisi indulgendo libidini exercetur. Præterea nihil est aliud concupiscentia, quam naturalis appetitus, in quo, ut in cibo vel potu usuvenit, solus est culpandus excessus. Insuper etiam peccati poena aliquod bonum est, non enim est malum peccatorem punire: bona erit ergo concupiscentia, quam contendimus poenam esse peccati. Postremo concupivit Eva ligni vetiti fructum, de quo comedens prævaricatrix evasit: fuit itaque ante mulieris prævaricationem ipsa libido.

25. *Resolutiones.* Respondet Augustinus ad primum lib. iv. contra Jul. cap. 5. n. 39. ideo hanc libidinem in belluis malam non esse, *Quoniam non repugnat rationi, qua carent.* Addit de Orig. Peccato cap. 40. tantam excellentiam esse homini comparatione pecoris, ut natura astius in homine vitium sit. Subdit lib. iv. Operis imperfecti num. 56. habere animam asinam, qui, cum libido sit natura pecoris, negat in homine poenam esse. Ait bruta non inhiare in prægnantes, atque in actus obsceniores; ideoque in

homine libidinem longe esse turpiorem, quam sit in belluis. Narrat lib. vi. contra Julianum cap. 14. num. 41. exemplo Calligoni, etiam Eunuchos meretriciis amplexibus inquinari, quam turpitudinem in exsectis bestiis non offendimus. Quod sequitur de propagatione prolis in statu innocentiae solvitur lib. vi. adversus Julianum cap. xi. lib. 11. de Nuptiis & concupisc. cap. 13. & lib. xiv. de Civit. Dei cap. 23. & 24. dicendo tunc libidinem aut nullam futuram, aut ita subditam voluntati, ut nunquam posset sollicitare nolentem, ita, ut absque noxia cupiditate homo uteretur genitalibus membris, ut modo movere pro lubitu manus, aut pedes. Tertium argumentum in ipsum Julianum retorquetur lib. 111. cap. 15. nam cum nuptiæ sint concupiscentiæ remedium, ut fatebatur Julianus, consequitur illam esse languorem quemdam & morbum; nemine providente remedium sanitati. In 1. autem de nuptiis cap. 14. demonstrat culpabilem non esse generandi intentione concubitum, qui proprie nuptiis est imputandus; has vero illud, quod non pertinet ad se, carnalem videlicet voluptatem, veniam dignum reddere propter se. Addit lib. vi. contra Julianum cap. 18. hoc libidinis malo bene uti pudica conjugia, cum eo utuntur generandi causa, atque illud certa lege refranant, ne ad alienas mulieres laxatis extra pudorem habenis discurrat. Ad quartum nego concupiscentiam esse naturalem appetitum; nam velle etiam salvum esse, & velle suscipere filios, eosque nutrire & educare naturalis est appetitus, idemque rationis, non libidinis, ut S. Doctor ait lib. 11. de Nuptiis cap. 5. quare concupiscentia ad appetitum addit inordinationem, quâ rationem antevertit, eique repugnat, ideoque, nisi cum Pelagianis sensum vivacitatem, libidinemque permixte accipiamus, semper in hac aliquis excessus deprehenditur. Proxima argumentatio exploditur exemplo mortis, & cæcitatatis, quæ licet bonæ sint comparate ad Deum juste eas infligentem, quod præstat beneficia indebita subtrahens; nihilofecius peccatori, cui decernuntur, poena sunt. Ultima etiam eliditur, respondendo præcessisse in Eva malam voluntatem, qua serpenti subdolo crederet, & consecutam malam concupiscentiam, qua cibo inhiaret illicito; ut scribit Sanctus Doctor lib. iv. Operis imperf. cap. 56. & nos supra diximus Prop. 3. cap. 12. De Concupiscentia, quam in statu naturæ puræ propugnant quamplures Theologi, paulo

paulo infra : nunc enim de ea, quam modo experimur, tantummodo verba fecimus.

DE PUDORE NUDITATIS.

26.
De pudore
nuditatis.

Hujus concupiscentiæ etiam pudor nuditatis est invictissimum argumentum: quod cum negare ausus sit post veteres Pelagianos immoderatus Augustiniano- rum librorum Censor Joannes Phereponus, breviter demonstratur. Etenim Genesis 11. 25. de Adam & Eva ante quam laberentur, scriptum est: *Erat autem uterque nudus, & non erubescabant*: post transgressionem vero, ut habetur cap. 111. 7. *Aperti sunt oculi amborum; cumque cognovissent se esse nudos, consuerunt folia ficus, & fecerunt sibi perizomata*. Atqui non sunt aperti primorum hominum oculi, quasi ante lapsum cæci fuerint, ut supra adversus Ophitas demonstratum est: nec ut viderent interiorem peccati maculam solummodo; quippe ad hanc contegendam nihil conferre poterant perizomata ficus. Itaque aperti sunt, ut erubescerent, turpisque nuditatis afficerentur pudore. Merito *hujus libidinis maxime pudet, merito & ipsa membra, quæ suo quodam, ut ita dixerim, jure, non omnimodo ad arbitrium nostrum movent, quæ non moventur, pudenda dicuntur, quod ante peccatum hominis non fecerunt. Nam sicut scriptum est, Nudi erant, & non confundebantur; non quod eis sua nuditas esset incognita, sed turpis nuditas nondum erat, quia nondum libido membra illa præter arbitrium commovebat, nondum ad hominis inobedientiam redarguendam sua inobedientia caro quodammodo testimonium perhibebat, &c.* Legito Augustinum lib. xiv. de Civit. Dei cap. xvii. Hinc est quod merito Sanctus Pater ex pudore nuditatis, atque ex eo, quod concubitus faminei, cæterique actus voluptuosi nunquam palam perficiantur, & ingenuus quilibet homo ne turpia verba profundat continetur à veracundia, evincit libidinem malum esse tam hoc ipso loco, quam in altero libro de Nuptiis cap. 5. & contra Julianum lib. iv. cap. 16. & lib. v. cap. 2. Quo in loco etiam hæreticum redarguit, quod ut argumentum ex allatis verbis Geneseos petiti callide eluderet, perizomata idem significare affirmabat ac vestimenta. Verum putide prorsus, ac pertinaciter. Enimvero Græcum vocabulum *περιζωματα*, & Hebraicum *חגורת* Hagored, Chaldaumque

זרזין Zervazin idem esse ac subcinctoria, subligacula, & lumbaria, ipsum etymon demonstrat, atque consensio Interpretum universorum.

Obicit Phereponus Animadv. in 27. cap. 13. lib. xiii. de Civit. Dei, & in Objectiones. cap. 17. libri xiv. motum aut nullum Phereponi: fuisse in Eva, aut certe minime conspicuum, & qui in eam ruborem posset inferre. De nuditate primorum parentum videndos cum alios Interpretes, tum præsertim Joannem Clericum in Genesim: gentes in Africa & America plane nudas incedere, nec olim magis vestitas fuisse, quidquid scribat in suo Appollonio Philostratus: nuditatis pudorem hinc potissimum natum, quod cum Adam & Eva liberos habuerint, tecti esse debuerunt, ne hi genitalia membra contrectarent, suisque citius æquo abuterentur: mulieres à pubertate tectas esse oportere, ne singulis mensibus oculos scædum quidpiam offendant: conjugatos quoque nuditati consulere, ne per oculos concitata libidine, optimæ conjugiorum leges violentur. Belle his verbis censorium calamus retrahit: *Sed de his pluribus non agemus, ne in pudorem & ipsi peccamus.*

28. Respondeat idem Augustinus, ut quisque videat tam exulcerato animo Phereponum Sancti Doctoris libros legisse, ut tela Juliani jamdiu ab illo protrita nonnisi in sui perniciem tractare præsumat. Itaque S. Pater lib. iv. contra Julianum cap. 13. num. 62. hæc habet: *Quid autem de motu feminae, cujus & ipsam puduit, inniter argumentandum putasti? Non utique femina motum visibilem texit: sed cum in eisdem membris tale aliquid sentiret occultius, quale vir senserat, ambo texerunt, quod alterutrum videndo in alterutrum commoti ambo senserunt, & vel unusquisque sibi, vel alter alteri erubuerunt.* Næ peracura est prior illa Phereponi argutatio, nova, ac peremptoria! Deinde nos Phereponus hortatur, ut adeamur Interpretes, præsertim vero Joannem Clericum, id est seipsum, pro recta intelligentia versus 7. capitis 111. Geneseos, quem de nuditate animi, id est, privatione gratiæ, ac peccato intelligendum esse contendit. Sed audiat Augustinus lib. v. adversus Julianum cap. 2. num. 7. hæc edisserens: *Ubi manifesta res est, scripturæ Divinae sensui nostrum sensum addere non debemus: non enim hoc fit humana ignorantia, sed presumptione perversa. Adam, & mulier ejus, qui nudi erant ante peccatum, & non*

confundebantur, mox ut peccaverunt quas partes corporis amicerunt, perizomatium nomine satis evidenter expressum est. Videmus quid texerint: nimia insipientia est adhuc querere, nimia impudentia adhuc negare, quid senserint. De nuditate itaque corporis, non solius animi, sunt verba Genesis accipienda, & de velamine pudendorum membrorum, quorum motu sentitur turbida ac perversa libido. Atque hæc est omnium fere Interpretum expositio; cui nec repugnat interpretatio eorum, qui docent Adam & Evam aperuisse oculos mentis ad discernendum inter bonum & malum; nam & his assentitur S. Pater XI. de Genesi ad lit. cap. 32. & XIV. de Civit. Dei cap. 17. scribens, se primos parentes cognovisse nudatos illa gratia, qua prius vestiebantur. Quod sane noverunt, quia hac gratia remota, extitit in motu corporis quædam impudens novitas, unde esset indecens nuditas, & fecit attentos reddiditque confusos. Joannem autem Clericum, inquit eruditus Auctor librorum de Ingeniorum moderatione lib. III. cap. 3. virum & eruditione & ingenio critico revera celebrem, sed licentia quoque opinandi famosum, adeoque in Sanctos Patres animatum, cum audis; alterum, imo ipsum Phereponum audire te putes. Unde apparet hominis arrogantia, qui non solum Phereponum, id est, laboris patientem se ipsum nominat, verum etiam præ cæteris sese Divinarum scripturarum Interpretem nobis lætitandum proponit. Quod rursus opponitur de causa pudoris, eadem facilitate ab Augustino retunditur in II. de Nuptiis cap. 5. num. 14. his verbis: Quare illud opus conjugatorum subtrahitur & absconditur etiam oculis filiorum, nisi quia non possunt esse in laudanda commixtione sine pudenda libidine? Idem dicendum est de adolescentibus, & puellis egressis ex ephebis, cæterisque nuda membra tegentibus: quare, nisi forte ob turpitudinem libidinis, nuditatem suam erubescunt? Sed accedit ad refellendum Phereponum, quod primi parentes consueverunt subincinctoria, ac tegumenta verendorum, cum nec filii essent, qui contrectarent pudenda, nec alienæ mulieres, quibus Adam commisceretur, neque causæ aliæ, quas imprudens Criticus prætexit. Nec minus est portentosum in gentibus Americanis, quod nude prorsus incedant, quam quod sint anthropophagæ, & natos, parentesque immaniter cædant: quæ facinorosa laudanda sunt, etiam laudanda erit li-

bido; sin minus, neque hæc erit cum moribus summe vituperandis perpauco- rum hominum celebranda. Denique & quod vereatur Criticus ne peccet in pudorem, ita ab Augustino carpitur lib. IV. contra Julianum cap. 13. num. 62. Sed loquens vana petis, ut ignorent verecunda aures, & congemiscant potius, quam indignentur necessitati tuæ Quare petis, ut ignorentur tibi? Nonne abs te venia postulatio etiam ipsa est libidinis accusatio? Et lib. II. de Nuptiis cap. 9. num. 22. Quid enim potuit Deus facere, quod ejus prædicatorem pudeat dicere? Ita Augustinus fregit in Pelagianis Phereponi audacissimam temeritatem. Hæc de pudore nuditatis primorum hominum, quorum oculi, ad discernendum inter bonum quod amiserant, & malum in quod ceciderant, aperti sunt;

Quosque aluit misero fallax insania
pomo,

Vestivit folio: seva quos arbore nudos
Reddidit, hos gravius tenui de cortice
texit.

Alcimus Avitus lib. 3.

DE TUNICIS PELLICEIS.

Ad tegendam fœmorum nuditatem 29.
perizomata fœcis sibi primos homines De Tunicis
construere, Deumque eis addidisse tuni- pelliceis.
cas pelliceas Divina narrat Historia. Has tunicas Origenes esse putat ipsum mortale corpus ob prævaricationem præteritam interitu conficiendum. Hunc allegoricum sensum etiam Augustinus comprobatur in II. de Genesi contra Manichæos cap. 21. dicens: Ipsi enim fecerunt præcinctoria de foliis fœcis, & Deus illis fecit tunicas pelliceas; id est ipsi appetiverunt mentiendi libidinem relicta facie veritatis, & Deus corpora eorum in istam mortalitatem carnis mutavit, ubi latent corda mendacia. Pro qua Origeniana sententia stare videtur evidens ratio; non enim decebat Deum lanium fieri, mactare animalia, & pellium esse futorem. Cum etiam bina cujusque speciei animantia produxerit, & nihil novi condiderit die sexta transacta; inverisimile est aliqua deglubisse, uno bestiarum genere perditio.

Verumtamen affirmandum est, vere 30.
Adamo & Evæ Tunicas è pellibus con- Deum fecit,
sutas Deum fecisse: non enim alium se tunicas
sensum patiuntur hebraica nomina עור pelliceas af-
armatur.

כתנות Catnod-Hor, quæ significant

vestimenta ex pelle bestiis detracta: nec sine causa in historiis à literalis sensu est ulla-

ullatenus recedendum. Cui sane non adversatur Augustinus, qui xi. de Gen. ad lit. cap. 39. n. 52. scribit: *Hoc significationis gratia factum est, sed tamen factum.*

3.
Variæ sen-
tentia fe-
runtur.

Ad rationem prædictam, quæ vide-
tur confirmare Origenianum errorem,
responderunt veteres Rabbinii fuisse pel-
les, quas statim tempore serpentes abji-
ciunt; sive animalia adhuc viventia
sponte, Dei iussu, se pellibus expolia-
se: aut forte *pellium* nomine significari
pilos, vel lanam. At hæc partim ficti-
tia sunt, partim aspera & contorta;
partim quoque temporis angustia, &
necessitati convenire non possunt. Pro-
copius Gazæus Comment. in Genesim
putat huiusmodi vel productas ex ni-
hilo, vel per conversionem præexisten-
tis materiæ, ipsa die sexta post Adæ la-
psum, & die ad vespæram inclinante.

Torniellus tom. 1. Annal. p. 100. scri-
bit tunicas ab ipso Adamo, Deo inspi-
rante, fabrefactas, nec Deum, sed ho-
minem animalia occidisse. Factum id
ministerio Angelorum, scribunt Abu-
lensis, à Lapide, Salianus, alii. Ego
non video, cur teneamur asserere, Deum
ex animalibus singulis bina tantum creas-
se, cum hæc inter non sit, quomodo
in hominibus, dominium ac regimen,
cui dependentia ab uno necessaria est:
aut si bina fuerunt producta, non po-
tuerint, antequam mactarentur, ad
speciei conservationem faminas gravi-
vidare. Ut ut sit, falsum est, quod
de primis hominibus scribit in quinto
Lucretius:

Necdum res igni sciant tractare, nec

uti

*Pellibus, & spoliis corpus vestire fe-
rarum.*

C A P U T XIV.

De Adami resipiscentia, ac salute.

S U M M A R I U M.

1. Status quæstionis.
à num. 2. usque ad 5. Probatur, Adamum pæ-
nitentiam egisse, & salutem æternam con-
secutum fuisse.

6, & 7. Respondetur ad contrariam argumen-
tationem.

1.
De Adami
resipiscen-
tia ac salute.

TATIANUS Syrus auctor Orationis
ad Græcos editæ circa annum vul-
garis Aerae 172. Marci Aurelii Imp.
XII. primus omnium Adami saluti con-
tradixit, ut Irenæus scribit lib. 1. cap.
38. olim 30. & verbis Irenæi Eusebius
H. E. lib. IV. cap. 29. Et doctissimus
quidem Valesius Irenæi verba reddidit,
*Nova præterea argumenta ad subverten-
dam Adami salutem excogitans*, quibus
videtur Tatianum non fuisse huius er-
roris auctorem, sed in Græcis habetur,
*τῇ δὲ τοῦ Ἀδὰμ σωτηρίᾳ παρ' αὐτοῦ τὴν ἀν-
τιλογίαν ποιῶντος*, id est, *Adami au-
tem saluti ex se ipso, ingenioque suo con-
tradictionem faciens*. Post Tatianum
damnationem Adæ asseruerunt Encratia,
sic nuncupati ἀπὸ τῆς ἐγκρατείας, à conti-
nentia, quod nuptiis adversarentur; un-
de diversi non fuerunt à Marcionitis, ut
recte eo loco Eusebius. Hi & Severia-
ni dicti sunt à Severo quodam Tatiani
discipulo, de quo Nicephorus lib. IV.
H. E. cap. 4. & lib. I. Hæretic. fabul.
cap. 21. Theodoretus.

An Adam
salvatus.

Revocavit in dubium salutem Adæ,
non tamen inter damnatos illum con-
numeravit Rupertus Abbas Tuitiensis, qui
floruit sub initium sæculi XI. Istum ali-
R. P. Berti Theol. Tom. II.

qui benigne excusant, quasi aliorum
sententiam, non propriam exposuerit.
Verum etsi Rupertus temeritatis notam
inurit iis, qui temere quæstionem hanc,
subscribentes Encraticis, finirent; ni-
hilo tamen minus posteaquam dubita-
tionis suæ causa attulit, nulla pro Ada-
mo producta, pergit rotundis quadra-
tisque verbis: *Salvatio ejus, & à mul-
tis libere negatur, & à nullo satis firmi-
ter defenditur*. Excusandus potius Ru-
pertus, quod non satis ei constaret de
auctoritate libri Sapientia, de qua olim
dubitarunt nonnulli: nullo enim alio
Divinæ Scripturæ testimonio salus Adæ
apertissime comprobatur. Id tamen
Tatiano, asseclisque minime suffragatur;
quoniam hi non in ancipiti dubitatione
prudenter versati sunt, sed temere in
protoparentem damnationis sententiam
pronunciaverunt. Nunc autem ob me-
morati libri certam divinamque aucto-
ritatem, atque ventilatam traditionem
Majorum, neque fas est iudicium su-
spendere.

PROPOSITIO: Adam patrati crimini-
nis pœnituit, & salutem æternam est propositio,
consecutus.

XX

Demon-